

Formaal og Fremgangsmaader i den landbrugsfaglige Undervisning.*)

Af Konsulent Arne Larsen-Ledet, Grenaa.

Den landbrugsfaglige Undervisning henhørende under Loven af 1938 er kommet til Verden som et uægte Barn, uventet og ikke budt velkommen fra alle Sider, fordi den falder uden for det sædvanlige Undervisningssystems Rammer. Og det er jo heller ikke saa sært, for der er noget tvivlsomt ved Oprindelsen, idet Forældrene: Konsulenterne og Landmændene i de landøkonomiske Foreninger ikke før har haft noget med Undervisning at gøre.

Hvordan kan saa en Forbindelse mellem saadanne Parter bringe en ny Skoleform til Verden? Det kommer bl. a. deraf, at mange ældre Landmænd beklager, at de selv, mens Tid var, forsømte Lejligheden til at søge Undervisning, og det har fyldt hele deres Landmandsliv med et dagligt Savn. Denne Forsømmelse ønsker de gjort god over for Børnene. Og saa har Konsulenterne opdaget ved at komme Ungdommen paa nærmere Hold, at de Unge ved Landbruget har et aabent Øre og et troskyldigt Sind, de er nemme at „bilde noget ind“, de er fri for de Ældres Trevenhed og har, ved deres Evne til idelig at trænge paa, en Indflydelse paa Udviklingens Gang og navnlig dens Hurtighed inden for den enkelte Bedrift, som Konsulenterne i høj Grad har Brug for.

Konsulenterne søger at gøre sig Forholdet til Ungdommen nyttigt. Men der er ogsaa en mere ideel Baggrund. Der foregaar Landet over i disse Aar et Presseri for at faa de Unge paa Skole. Det kan maaske gaa over til en Stemning for at tvangsindlægge eller udskrive Ungdommen til Skolegang, i

*) Foredrag ved Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejdes Aarsmøde i Aarhus den 11. September 1946.

hvert Fald er man villig til at bære den derhen og betale for den. Jeg er gerne med til at „bære hen“, men ikke til at betale, for det er forbandet Løgn, at unge Mennesker med 3000 Kr. i Løn ikke kan bekoste den Del af et Skoleophold, der ikke faas i Understøttelse. Ellers blander jeg gerne min Røst med de mange, der mener, det er en Skam, naar danske Bønder svigter Højskolen og ikke finder Raad til at sende deres Børn paa Landbrugs- eller Husholdningsskole, for det skal være sagt: Det gør en Egn fattig og ringe, naar den holder op med at sende sine Unge paa Skole.

Jeg er sikker paa, at den landbrugsfaglige Ungdomsskole er med til at sætte det Flertal af Unge ved Landbruget, som al anden Paavirkning gaar udenom, i *Skred mod Skolegang*. Det maa give os en berettiget Plads i Systemet, at vi ikke blot pløjer nyt Land for os selv, men ogsaa bærer frisk Vind til de gamle Møller.

Af Betydning for den landbrugsfaglige Ungdomsskoles Opstaaen har det ogsaa været, at der i mange Konsulenter er gaaet en Skolemand tabt. De fleste Konsulenter vakler de første 10 Aar mellem det ene og det andet for senere med Glæde at gribe Muligheden for samtidig at gaa begge Veje, Skole- og Konsulentvejen.

Men kan denne Skoleform saa holdes i Gang? Det kan den, saa længe den nødvendige Drivkraft er til Stede, som bestaar i Konsulenternes Oplevelse ved at have med Ungdommen at gøre. Og denne Drivkraft vil ikke mangle, saa længe vi selv har Olie paa Lampen — og de ældre Landmænd vil staa os bi.

Saadan er den landbrugsfaglige Ungdomsskole blevet til og har placeret sig mellem Aftenskolen, Høj- og Landbrugsskolen. Men hvordan saa med Naboskabet her — Aftenskolen nedenunder, Høj- og Landbrugsskolen ovenover? Der har vel til en Begyndelse været lidt Uro paa Kvisten og Bulder i Kælderen. Landbrugsskolen har altid gjort sin formelle Skyldighed overfor Ungdomsskolen, men det er min Opfattelse, at Hjertet først følger Haandslaget, nu det kan ses, hvad Vej vort Arbejde bærer — mod større Tilgang til Landbrugsskolerne.

Selvfølgelig skal vi ikke holde de Unge fra, men tværtimod

tilskynde dem til at søge Høj- og Landbrugsskole. Og det er det, vi gør.

Det er noget vanskeligere med Forholdet til Aftenskolen, der med større Ret føler sig trængt af den landbrugsfaglige Ungdomsskole, fordi det ude i Sognene er de samme Unge, der stilles overfor Valget mellem Degnen og Konsulenten. Jeg forstaar saa udmærket, det gaar, som det gør, at det faglige foretrækkes for Regning og Dansk.

I Jylland er der dog saa nogenlunde Fred med Aftenskolen, idet den landbrugsfaglige Ungdomsskole i Hovedsagen er baseret paa de Unge over 18 Aar, medens Aftenskolen i det væsentlige beholder den yngste Aldersklasse.

Denne Placering af den landbrugsfaglige Ungdomsskole efter Aftenskolen og forud for Høj- og Landbrugsskolen finder jeg, er den helt rigtige. Den Elev, som ikke opnaar at komme paa begge Skoler, raader jeg til at søge Højskolen.

Med Hensyn til den landbrugsfaglige Ungdomsskoles Formaal er det nødvendigt at gøre sig klart, at det hidtil i Hovedsagen har drejet sig om unge Mennesker, der ikke kunde vente at faa anden landbrugsfaglig Undervisning end den, vi kan give dem. Hvad er da det mest fornødne for disse Unge, som ikke fra Skolegang eller Læsning henter Lyst til Dagens Arbejde? Er det i en forfærdelig Hast og i nogle faa Timer at give dem de flest mulige teoretiske Kundskaber? — Næppe!

Jeg vedkender mig i det hele taget ikke, at den landbrugsfaglige Ungdomsskole først og fremmest har Kundskabsmeddelelse til Formaal. Naturligvis maa der ogsaa godt læres noget. Men jeg vil indrømme det som en nærliggende Mulighed, selv efter en vellykket Vinters Undervisning, at det er tvivlsomt, om Resultatet maalt med Skoletermometer har været i Stand til at faa Kvægsølvet til at flytte sig.

Jeg tror ikke, mine Elever gaar ringere fra mig, end de kom, men jeg lægger ikke Vægt paa at kontrollere, hvor meget eller lidt de kan gøre Rede for fra Undervisningen. Saa ser jeg det hellere paa „Travet“ hjemme efter Skolegangen. Der forekommer Resultatet mere synligt.

Hvor meget behøver heller en ung Mand at vide om f. Eks.

Indholdet i Staldgødning og Omsætningen i Jordbunden, for at det kan gøres ham klart, at det *omtrent er Livet om at gøre at faa Møget listet ud, naar Vejret er til at pløje ned straks*. Meget lidt! Han kan bringes til at tro, indtil Øjet senere giver Beviset.

Bare den unge Landmand bringes til at ane Sammenhængen mellem Teori og Praksis, og han lærer at holde fast ved, at der altid kan snakkes med Konsulenten om det i Bedriften, han ikke forstaar, er meget vundet.

Men alene den Indstilling, at der er en Forbindelse mellem Teori og Praksis i den daglige Gerning, gør den unge Landmand *gladere* ved Arbejdet. Og denne større Glæde er det Undervisningens højeste Formaal at opnaa — den har i min Kreds afgjort mangan ung Landmands Valg af Livsstilling.

Dernæst gør Undervisningen ham til en *nyttigere* Medhjælper, derfor faar han Frihed en Eftermiddag om Ugen til at gaa i Skole — trods Ferielov o. s. v.

Han faar ogsaa efter Skolegangen lettere ved at klare for sig siden, naar han faar Foden under eget Bord. Og sidst opnaas al Undervisnings bedste Løn, naar Eleven i det lærte finder Tilskyndelse til at søge videregaaende Skolegang.

Disse Formaal ligger det inden for Konsulenternes Rækkevidde at opfylde, selv om de ikke er Pædagoger eller „forstaar“ sig paa at undervise. Skolefolk vilde rimeligvis korse sig over vore Metoder — ogsaa over disses vekslende Mangfoldighed fra Sted til andet. Men de maa indrømme, at de Unge vil *gaa* efter os, somme Tider ogsaa en lang Vej; de kan høre og forstaa os — og er villige til at gøre derefter. Derfor tillader jeg mig at være ubeskeden og sige, at ingen anden Undervisning giver paa kortere Tid et bedre Resultat.

Inden jeg gaar ind paa Fremgangsmaaderne i Undervisningen, maa jeg understrege, at det i Hovedsagen er Konsulenterne, der bærer denne. Landbo- og Husmandsforeningernes Konsulenter arbejder her fuldkommen paa samme Linie. Betydningsfuldt er det tillige, at der er aaben Adgang for alle Unge ved Landbruget til at deltage i Undervisningen, enten de er Sønner eller Tjenestekarle, Aften- eller Eftermiddagsskole, og

uden Hensyn til, om Forældre eller Husbondsfolk er Medlemmer i de landøkonomiske Foreninger.

Fremgangsmaaderne i Undervisningen viser en farverig Forskellighed, noget beroende paa Elevernes, men endnu mere paa Lærernes forskellige Alder og Forudsætninger. Der findes heldigvis ikke noget autoriseret Grundlag for Undervisningen, ingen Ledetraad, der *skal* følges ved Gennemgangen af et foreskrevet Pensum. Det hele beror paa en personlig Kontakt mellem Lærer og Elev. Der findes ikke rigtige Lærebøger til Undervisningen. Det vilde nok være lettere for Lærerne, men ikke afgjort bedre for Eleverne, om der fandtes brugelige Lærebøger. Der er naturligvis de af Landhusholdningsselskabet udgivne Bøger, der rummer et udmærket Læsestof at give i Følge med Undervisningen, men Formatet kan ikke være afpasset til den Tid, der er til Raadighed for Undervisningen i de enkelte Fag hvert Sted.

Det bedste er sikkert, at Læreren selv gør Arbejdet med at tilskære Stoffet til Brugen. Der mangler ikke hverken Forsøgs- eller Erfaringsmateriale fra Konsulenternes daglige Arbejdsfelt, der kan gøres nyttigt i Undervisningen.

Der skal ikke forelæses i Skolestuen, hellere snakkes Foredrag, ikke citeres Professorer, men hellere Folk fra Egnen, som de Unge ser op til og har Lyst til at efterligne. Der bruges Billeder med stærke Konturer og faa Detaljer. Det gælder om at udtrykke sig med „*passende Unøjagtighed*“, f. Eks. hedder det ikke 48,5 eller 51,7 pCt., men *Halvdelen*, opgjort i Læs eller runde Kroner, der kan vindes eller tabes ved Omgangen med Staldgødning og Ajle.

Der bør benyttes f a a Lærere og f a a Fag. Det med Lærerne skulde byde sig selv, naar der er for faa af dem. Men er der f. Eks. 4 Lærere og 4 Undervisningssteder paa en Egn, vilde jeg ikke trave alle Lærerne rundt til alle Skoler, men lade en eller to om det hvert Sted. Der er Eksempler paa 15 Lærere til 30 Timer, men det bliver til Foredrag og ikke Undervisning.

Men enten der nu er een eller flere Lærere, maa der vises Maadehold med *Fagenes Antal*. Det er ikke nødvendigt at gramse hele Programmet til i Løbet af en Vinter. Hellere gøre noget mere ved et enkelt Fag.

Hovedfagene er over hele Landet:

Planteavl, herunder Gødningslære og Kulturplanter, og Husdyrbrug, omfattende Fodringslære og Husdyravl. Hvilke Fag, der lægges mest Vægt paa, maa bero paa Evne og Interesse hos den bedst egnede Lærer. Den, der har „Tavet“, maa ogsaa have Timerne. Det kan ikke nytte at give Islænderen samme Hammel som Belgieren. Om man saa deler Undervisningen paa 2 Fag aarlig eller tager et Fag hver Vinter, anser jeg for nogenlunde ligegyldigt. Men det er naturligt at give Undervisningen Sammenhæng mellem 2 à 3 Vintre, længere Serier har næppe Betydning. Der kan ikke anvises nogen bestemt Maade at tage Tingene paa under Undervisningen, hver maa gøre paa sin Manér, som han bedst kan. Det er almindeligt med en 3 Timers Skoledag og at dele Tiden mellem Foredrag, faglige Beregninger og Samtale med Eleverne. Jeg kommer mere og mere ind paa at lade hele Tiden gaa i en jævn Strøm af Foredrag, Beregninger og den Snak, Stoffet giver Anledning til.

Det er om Vinteren og en Gang om Ugen, for det meste om Eftermiddagen, det foregaar.

Nogle Markvandring, Kvæg- og Hestebedømmelsesøvelser m. v. knyttes gerne om Sommeren til den forudgaaende Vinters Undervisning, men det er begrænset, hvad Konsulenterne kan ofre af Tid paa de Unge om Sommeren, for de ældre Landmænd, som hele Arbejdet er afhængigt af, skal jo ogsaa passes.

Den særskilte Sommerundervisning er det ellers lettest at skaffe Tilslutning til og holde i Gang, fordi den mere har den fornøjelige Underholdnings Karakter. Et enkelt Eksempel viser saaledes, at en Vinterskole med 23 Elever den efterfølgende Sommer havde 80 Elever.

Det skildrede viser især Gangen i Arbejdet i Jylland. Forholdene er nogenlunde de samme paa Fyn. Undervisningen fremtræder her overalt som et *organiseret Foreningsarbejde* med faste Rammer, men Fordelingen af Fagene og Arbejdsmaaden vekslende fra Sted til Sted, som det passer for den enkeltes Haandelag.

Paa Sjælland og Lolland-Falster ved jeg, det hidtil har været

noget anderledes. Her ligger Arbejdet ligesom paa løsere Haand, idet hverken de landøkonomiske Foreninger eller disses faglige Konsulenter har Sagen paa nærmeste Hold.

Aarsagen hertil er sandsynligvis, at Foreningerne har betænkt sig for længe med at komme i Gang.

Der er saa i Nordsjælland vokset en landbrugsfaglig Ungdomsskole ud af Aftenskolen, ofte med ikke saa lidt Præg af Afstamningen. I Sydsjælland har „Foreninger af unge Landmænd“ med et vist Humør og en god Del udendørs Arbejde taget sig af Opgaven, og det skal de ikke have Skam for.

Jeg vil ikke i Øjeblikket gøre op, hvor Sagen fremmes bedst — i Jylland eller paa Øerne — men jeg tør sige, at det undervisningsmæssige ligger bedst i de landøkonomiske Foreninger og de faglige Konsulenter Haand.

7 Landboforeninger i Jylland har indrettet sig med egne Skolehuse, der afgjort giver de bedste Forhold for Undervisningen. Men hvorvidt denne Udvikling vil faa sin videre Gang kommer an paa, om der bliver en Opdeling af de større Foreninger til mindre Kredse med hver sit Konsulenthold. Overhaandtagende Ungdomsarbejde vil begrunde en saadan Opdeling eller medføre Ansættelse af særlige Ungdomskonsulenter. Men dette sidste løsner Forbindelsen mellem det faglige Arbejde i Foreningerne og Undervisningen. Der kan vel med særlige Ungdomskonsulenter komme større Sving over Sommerarbejdet, den bedre Tilslutning hertil følger bl. a. af, at en yngre Aldersklasse tages med, men Vinterundervisningen vil i hvert Fald tabe, naar de faglige Konsulenter glider ud.

Det kan sagtens lade sig gøre med de 14—18-aarige om Sommeren. Markvandring, Mønstring og Kvægbedømmelse m. v. er udmærket paa Linie med det landøkonomiske Ungdomsarbejdes Dyrkning af egen Jord. Men om Vinteren vil jeg helst have denne Aldersklasse henvist til en gennem Undervisningen i Naturfagene *landbrugsfagligt betonet* Aftenskole. Det er vigtigt, at de yngste Unge gennemgaar en Forskole i de elementære Skolefag, inden de i den landbrugsfaglige Ungdomsskole kommer til Undervisning hos de faglige Konsulenter, hvis

daglige Arbejde paa Egnen falder inden for de Planteavls- og Husdyrbrugsfag, de underviser i. Den landbrugsfaglige Ungdomsskole kan nemlig ikke gøres jævn nok for de yngste, uden at miste sin Tiltrækning for de ældre Elever.

Jeg tror, den landbrugsfaglige Ungdomsskole bør bevares i de landøkonomiske Foreningers og de faglige Konsulenters Hænder. Det er Vejen til at faa udnyttet et stort og ellers ubrugt Materiale til Ungdommens Undervisning.

Forbindelsen med de Unge har vi gennem vort Forhold til de ældre Landmænd.

Det er ganske urimeligt, at vi ikke paa Landet kan hamle op med Byerne i Interesse for de Unges Oplæring. Vi er ikke nær saa positivt indstillet som Byerne, hvor en Række af nidkære Folk fra de faglige og politiske Foreninger stiller sig solidarisk med Ungdommen.

Hvorfor gaar vi ikke frem i Stuen og gør ligedan? Det gør vi maaske ogsaa, men mere langsomt. Maatte det blive saa meget sikrere, at der ikke helmes, før den sidste sære Trolde i den fjerneste Afkrog har mærket vort Lys skinne.

Med Fremtiden for Øje nærer jeg det Haab, at den landbrugsfaglige Ungdomsskole maa vedblive at have samme gode Støtte fra Lovgivningen som nu. Vi har Grund til især at takke fhv. Undervisningsminister *Jørg. Jørgensen* og jydsk Rigsdagsmænd for Loven af 1938. Dertil er det af Betydning, at Lærerne bevarer den fulde Frihed til at øve Gerningen, som de bedst kan — uden Krav om Ensretning ude- eller ovenfra, og at Eleverne sikres den samme Frivillighed til at være med eller holde sig uden for efter eget Valg. Det er de ydre Betingelser for Undervisningens Trivsel. Paa den indre Linie er det Konsulenternes Sag i dette Arbejde at føre en stadig Kamp for at vinde og bevare Tilslutning og Interesse hos de unge Landmænd.
